

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور ۶۸. توسعه هدفمند صنایع تبدیلی و تکمیلی چغندر قند

مقدمه

بر اساس جزء «۳» از بند «الف» تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، به بانک‌های عامل اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۹ از محل منابع در اختیار نسبت به اعطای تسهیلات ارزی-ریالی به سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی برای طرح‌های صنایع تکمیلی و تبدیلی چغندر قند اقدام کنند. بند فوق در سال‌های اخیر و با توجه به نیاز کشور به تأمین محصول شکر، به‌عنوان یکی از کالاهای اساسی، در قوانین بودجه لحاظ شده است. دلیل تأکید بر محصول چغندر قند این است که این محصول مهم‌ترین محصول سفارشی بخش کشاورزی کشور است و عرضه چغندر قند تا حد زیادی وابسته به عملکرد صنایع تکمیلی و تبدیلی چغندر قند است. به‌منظور تحقق این مهم ضرورت دارد که اعتبارات فوق در بودجه‌های سالیانه برای توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی، با اولویت بازسازی و به‌روزرسانی واحدهای موجود و ایجاد واحدهای جدید در مناطق تولید عمده و به‌ویژه در مناطق دارای قابلیت کشت چغندر قند پاییزه، لحاظ شود. از این رو در گزارش حاضر با تأکید بر این موضوع، پیشنهاد اصلاحی جزء «۳» از بند «الف» تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور مطرح شده است که تصویب آن نیازمند اهتمام نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی است.

اظهاری نظر کارشناسی

شکر یکی از کالاهای اساسی در سبد مصرفی خانوارها و همچنین در صنعت مواد غذایی است و به همین دلیل از نظر سیاسی و اقتصادی حائز اهمیت است. تولید شکر از دو محصول نیشکر و چغندر قند و توسط صنایع تبدیلی، موسوم به کارخانه قند، صورت می‌گیرد. تولید شکر از چغندر قند در ایران از قدیمی‌ترین صنایع کشور محسوب می‌شود که بخش عمده شکر تولیدی کشور را به‌خود اختصاص داده است. کارخانه‌های قند چغندری (فراوری و تولید شکر از چغندر قند) حلقه سوم از زنجیره تولید شکر از چغندر قند، بعد از تأمین‌کنندگان نهاده‌ها و چغندرکاران، هستند که تولید آنها بستگی مستقیم به‌میزان و کیفیت چغندر قند تولیدی دارد. از طرفی تولید چغندر قند در کشور ماهیت سفارشی داشته و بر اساس ظرفیت و عملکرد کارخانه‌های قند صورت می‌گیرد؛ به‌طوری که حتی مراحل از فرایند تولید چغندر قند مانند تهیه بذر، ارائه تسهیلات مالی و غیره برای چغندرکاران توسط کارخانه‌های قند انجام می‌شود. لذا می‌توان گفت توسعه صنایع تبدیلی و توسعه تولید چغندر قند رابطه دوطرفه دارند. جهت توسعه این صنایع، با توجه به ویژگی‌های فرایند تولید شکر در کشور، لازم است موارد زیر مد نظر قرار گیرد:

۱. بازسازی و به‌روزرسانی واحدهای موجود

نکته بسیار مهم در مورد صنایع تبدیلی و تکمیلی چغندر قند این است که اکثر کارخانه‌های قند در کشور علاوه بر فرسودگی، با تکنولوژی‌های قدیمی فعالیت می‌کنند، که این موضوع باعث هدررفت انرژی و پایین بودن میزان استحصال قند (افزایش پسماند) می‌شود. میانگین سنی کارخانه‌های قند، بدون در نظر گرفتن بازسازی‌های انجام شده، ۴۱ سال است. قدیمی بودن کارخانه‌های قند موجب می‌شود که این کارخانه‌ها برای استحصال چغندر قند زمان بیشتری را نسبت به ظرفیت اسمی خود برای این کار اختصاص دهند. کاهش مدت زمان ۱۲۰ روزه فعلی برای استحصال شکر از چغندر قند به مدت زمان مطلوب ۹۰ تا ۱۰۰ روز، باعث بهبود عیار چغندر قند نیز می‌شود. بنابراین اختصاص تسهیلات به بازسازی و به‌روزرسانی واحدهای موجود باعث افزایش بهره‌وری انرژی و ارتقای کارایی این واحدها می‌شود.

مخصوص سخن علمی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۶۸۷

شماره چاپ:

۱۷۱۲

تاریخ چاپ:

۱۳۹۸/۹/۱۸

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور تولیدی

دفتر مطالعات

زیربنایی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۶۹۰۲

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۱۲/۳

۲. احداث صنایع تبدیلی و تکمیلی در مناطق عمده تولید چغندر قند

چغندر قند با نیاز آبی ۹۰۰۲ مترمکعب در هکتار، دومین محصول زراعی عمده آب بر در کشور محسوب می‌شود و به همین دلیل تولید آن در مناطق کم‌آب استان‌های خراسان رضوی و فارس رو به کاهش است. از طرفی در مناطق خاصی از کشور که از نظر منابع آبی وضعیت بهتری دارند، مانند استان‌های آذربایجان غربی، خوزستان، کرمانشاه و همدان، تولید این محصول با شتاب بالایی رو به گسترش است؛ این در حالی است که کارخانه‌های قند موجود در این استان‌ها پاسخگوی این حجم بالای تولید نیستند. در نتیجه محصولات تولیدی با قیمت پایین و پس از معطلی زیاد از کشاورزان خریداری و به کارخانه‌های سایر استان‌ها حمل می‌شود. ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی در مناطق عمده تولیدکننده چغندر قند می‌تواند به کاهش قیمت تمام‌شده شکر تولیدی با کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل و همچنین کاهش ضایعات بینجامد.

۳. تأکید بر مناطق دارای قابلیت کشت چغندر قند پاییزه

تولید چغندر قند پاییزه در مناطق مستعد، باعث صرفه‌جویی در مصرف آب، با بهره‌گیری از بارندگی و کاهش شوری خاک می‌شود. علاوه بر این، از ظرفیت خالی کارخانه‌های قند در زمان تحویل محصول چغندر قند پاییزه استفاده می‌شود. ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی در مناطق دارای قابلیت کشت پاییزه، می‌تواند به ترغیب کشت پاییزه و کاهش مصرف آب منجر شود.

جمع‌بندی و پیشنهاد اصلاحی

عرضه چغندر قند تا حدود زیادی مرتبط با عملکرد کارخانه‌های قند است و از طرفی ناکافی بودن عرضه چغندر قند باعث عدم توفیق در رسیدن به ظرفیت اسمی این صنایع است. با توجه به رابطه دوطرفه توسعه صنایع تبدیلی چغندر قند و توسعه چغندر کاری، در تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور ارائه تسهیلات به توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی چغندر قند مورد تأکید قرار گرفته است. جهت هدفمندسازی تسهیلات اعطایی در قالب تبصره ذکر شده، لازم است بازسازی و به‌روزرسانی واحدهای موجود، احداث واحدهای جدید در مناطق عمده کشت چغندر قند و به‌ویژه در مناطق دارای قابلیت کشت پاییزه در اولویت ارائه تسهیلات قرار گیرند. لذا پیشنهاد می‌شود عبارت «با اولویت بازسازی و به‌روزرسانی واحدهای موجود و ایجاد واحدهای جدید در مناطق تولید عمده و به‌ویژه مناطق دارای قابلیت کشت چغندر قند پاییزه» به انتهای متن جزء «۳» از بند «الف» تبصره «۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور به‌ترتیب زیر افزوده شود:

تبصره «۴»

الف) به بانک‌های عامل اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۹ از محل منابع در اختیار نسبت به اعطای تسهیلات ارزی - ریالی به موارد زیر اقدام کنند:

۱. ...

۲. ...

۳. سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی برای طرح‌های صنایع تبدیلی و تکمیلی چغندر قند، با اولویت بازسازی و به‌روزرسانی واحدهای موجود و ایجاد واحدهای جدید در مناطق تولید عمده و به‌ویژه مناطق دارای قابلیت کشت چغندر قند پاییزه.